

GUIDO BARBUJANI • Irkların İcadi

GUIDO BARBUJANI 1955 yılında Adria'da doğan yazar, popülasyon genetiği profesörüdür. 1996'dan beri İtalya'da Ferrara Üniversitesi'nde genetik ve evrimsel biyoloji alanında araştırmalar yürütüyor. Ayrıca New York Eyalet Üniversitesi'nde, Padova ve Bologna üniversitelerinde de çalışmış olan Barbujani'nin, neandertaller, insanın Afrikalı kökeni ve ırkçılık hakkında yazdığı kitapların yanında, *Savaş Sonrası, Bir İrk Meselesi* ve *Charles Darwin'in Çevresinde Dört Gezi* başlıklı edebiyat eserleri de vardır.

L'invenzione delle razze. Capire la biodiversità umana

© Giunti Editore S.p.A. / Bompiani, Firenze-Milano

Bu kitabın yayın hakları Ayser Ali Agency aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 3224 • Bugünün Kitapları 270

ISBN-13: 978-975-05-3396-9

© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

1. Baskı 2022, İstanbul

EDITÖR Ahmet İnsel

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

GUIDO BARBUJANI

Irkların İcadı

İrkçılığa Karşı Bilim

*L'invenzione delle razze
Capire la biodiversità umana*

ÇEVİREN *Volkan Çandar*

Büyük Yunan Alexis Astrinakis'e...

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	7
YENİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	9
1 ÇEKİLEN SINIRLAR	
<i>İnsan ırklarının var olup olmadığı ve ne olup olmadığını insan kendine ne zaman sorar?.....</i>	17
2 İNSAN TÜRLERİ	
<i>Yaşayan tek bir insan türünün var olduğu ama artık yok olmuş çeşitli insan türlerinin varlığının bulunduğu nerede ispatlanmış?</i>	27
3 YARATILIŞTAN İNSAN GENOMU PROJESİNE	
<i>Evrim biyolojisi ve genetik hangi noktada birdenbire aşıldı?.....</i>	43
4 İRKLARDAN SÖZ EDERKEN KONU ETTİĞİMİZ NEDİR?	
<i>Ne olursa ırk diye niteleriz?.....</i>	65
5 İNSANLIK SINIFLAMALARI	
<i>İnsan ırkının bir tek değil, birçok, hatta bir dolu tanımının olduğunu nereden anlarız?</i>	79
6 GENLER BİZE NE ANLATIYOR?	
<i>Genlerde ırkların bulunmamasının dayanağı nedir?.....</i>	97

7	MODELLER	
	<i>İnsanlığın evrimi üzerine üç kuram ne zaman söz konusu olur?.....</i>	115
8	GENLER BİZE BAŞKA NE ANLATIYOR?	
	<i>DNA sahneyi nihayet ne zaman bütünüyle ele geçiriyor?.....</i>	137
9	NEDEN KENDİMİZE AFRİKALI DİYEMİYORUZ?	
	<i>Afrika'nın diğerleri gibi bir kıta olmadığı ve eski kemikleşmiş inanışların eski önyargıları yalanlamaya yardımcı olduğuna ne zaman ikna olunur?.....</i>	151
10	ERKETEYE YATMIŞTI	
	<i>Irkları canlandırmak amacıyla türlü çeşitli teşebbüslere nerede tanık olunur?.....</i>	175
11	EĞER ZENCİLER BENİM GİBİ OLSALARDI O ZAMAN ONLARA BEYAZ DERLERDİ	
	<i>Sağduyu ile anlaşmaya varılan yer.....</i>	199
12	HERKES AKRABA, HERKES FARKLI	
	<i>Bir sonraki buluşmamız nerede olacak?.....</i>	209

TEŞEKKÜR

Bilimsel sonuçlar, sinemada gördüğümüzün tersine, her zaman birçok insanın çalışmasının ürünüdür. İlham gelmiş bir ve tek bir bilim insanının değil (bilim insanları kendilerini yalnız hissedebilirler ama bu başka bir konu). O halde, bu kitap da hepsinin ismini tek tek zikredemeyeceğim doğrudan ya da dolaylı olarak birçok insanın, birçok arkadaşın ve meslektaşın çalışmasının ve katkılarının eseridir. Ama burada en azından bazı isimleri anmak istiyorum: bu kitabı yazmaya beni ikna eden Giovanni Boniolo ve Cristina Poma (Giovanni pratik olarak cebren) ile çok sayıda bölümü okumak zorunda kalan garipler Carla Castellacci, Guido Galesso ve Massimo Pigliucci. Sonra Luca Cavalli-Sforza, Lounès Chikhi, Jaume Bertranpetit, Richard Nichols, David Balding, Chiara Romualdi, Guido Modiano, David Goldstein, Joanna Mountain, Doug Futuyma, Lorena Madrigal; kitabın ilk baskısının yazıldığı zaman henüz öğrenci olan, şimdi ise parlak birer genetikçi olan Ferraralı gençler: Silvia Ghirotto, Andrea Benazzo, Stefania Vai ve Francesca Tassi. Bu saydıklarım sonuçta yıllarca ırklar üzerine tartıştığımız, çoğunlukla hemfikir olduklarımız, bazen de doğal olarak aykırı düştüklerimiz. Bazıları ise artık hayatta değil: kendisinden çok şeyler öğrendiğim ama ismimin nasıl telaffuz edildiğini bir türlü öğ-

retemediğim (“Gu-vi-dau?”, “Hayır Dr. Sokal, tam öyle değil”) Robert Sokal; Montpellier’deki bahçesinde, sık bitkilerin arasından bir elinde şarap şişesi diğerinde üç bardak çıkagelen, genetiğin en üst sistemleri üzerine yoğun tartışmalar yaptığımız Isabelle Olivieri ve Cenova iğnelemeleriyle (fakat Flavio Savonaliydı) ve uçsuz bucaksız kültürleriyle Flavio Baroncelli ve Pietro Cheli. Onlara teşekkür ediyorum, çünkü ne zaman aklıma bana mantıklı gelen bir fikir düşse, bir şekilde onların sanki yakınımda bir yerde olduğunu hissederim.

YENİ BASKIYA ÖNSÖZ

Bu kitabın ilk baskısının yayımlandığı 2006 yılında İnsan Genomu Projesi henüz tamamlanmıştı. Projenin finali müthiş olmuştu. Başkan Bill Clinton Beyaz Saray'da açılışı yapmış, ydu üzerinden bağlanan Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair ve orada hazır bulunan Birleşik Krallık, Japonya, Almanya ve Fransa büyükelçilerinin yer aldığı bir basın toplantısı düzenlenmişti. On üç yıl boyunca ve 2,7 milyar dolar harcanarak yapılan bir çalışmanın sonucunda, 2.800 kişilik biliminsanları konsorsiyumu ilk defa bütün bir genomu, yani bir insanın bütün DNA'sını okumayı başarmıştı. Gerçekte, tam anlamıyla bir genomun bütününe değilde de, % 92'sinin okunması başarmıştı. Böylece büyük bir adım atılmış oluyor ve bu buluş orada burada tekerleğin keşfiyle kıyaslanıyordu. Tıp dalında Nobel Ödülü sahibi James Watson, bazen olduğu gibi biraz abartarak, "Önceleri geleceğimizin yıldızlarda olduğunu düşünürdük, şimdi ise geleceğimizin büyük ölçüde genlerde olduğunu biliyoruz" diyordu. Güzel. O halde Watson tarafından geleceğin nerede olduğu kayda geçmiş, herkesin gözünün önünde ve herkes tarafından okunmuştu.

Kısacası, *Irkların İcadı*'nı yazdığım dönemde, tamamlanmamış ve ileride düzeltilmesi gereken bir hayli hataya neden ola-

bilecek sadece tek bir insan genomu bilgisine sahiptik. Her şeyden öte tek bir taneydi. Oysa, birçok insanı ele alınca, diyabete, kansere, yüksek tansiyona, Parkinson'a, Alzheimer'a ve diğer birçoğuna hangi DNA hatalarının neden olduğunu anlamamıza olanak verecek çok sayıda genin söz konusu olduğunu görüyoruz. Öte yandan, aradan geçen bu on iki yılda akıl almaz teknolojik ilerlemeler kaydedildi. Bugün, okunması tamamlanmış (teknik terim "sekanslama") genomların sayısı birkaç bin ve çoğu herkese açık, bilimsel amaçlarla yararlanmak isteyenlerin emrinde. Okumada hata yapma ihtimali de çok azaldı, maliyet de artık milyarlar düzeyinde değil, 1.000 avrodan daha az ve bunun için bir biliminsanları alayına da gerek yok, sadece biri yeterli. Sonuçlara ulaşmak birkaç hafta alıyor. Fakat bu kadar sürenin gerekmesi, devasa miktarda kimyasal reaksiyonlar ve biyoenformatik analizler ihtiyacından kaynaklanmıyor. Tek nedeni, DNA'yı çözen çok güçlü aletlerin sürekli döngüyle çalışmaları ve biraz beklemek gerekmesi. Yeni verilerin bu kadar hızlı elde edilebileceğini ve bu denli astronomik miktarda veriye ulaşılabileceğini çok az insan öngörebilmişti.

Bu bilgi patlaması benim ilgi alanımdaki bilim dalını, yani genetiği değiştirdi. Genetikçiler, bir yüzyıldan daha uzun bir süredir ellerinde çok sınırlı veriyle çalışmak zorunda kaldılar ve bu nedenle Gregor Mendel'den bu yana, bir şeyler kavrayabilmek için akıllıca tasarlanmış yöntemler ve hesaplama teknikleri geliştirdiler. Her hafta yeni sonuçlar gelmekte olduğu için henüz derinlemesine inceleme olanağı bulamadan, birdenbire kendimizi bir DNA sekansları cümbüşünün ortasında buluverdik. Kári Stefánsson'un yönetimindeki İzlanda ekibinin, tüm bilim dünyasının Mendel'den Haziran 2000'e kadarki dönemde ürettiği veriden daha fazlasını *Nature Genetics* dergisinin yalnızca bir sayısında, Mart 2015 sayısında yayımladıklarını hesapladım. Hesabımda yapmış olabileceğim hata payı çok düşük olmalıdır.

Bugün genetikçiler, bütün bunların ortasında, neyse ki yepyeni bilgilere sahip olarak ama bir yandan da bizi bir labirentin içine sokan bilgilerle donanarak, hem iştahla (karşımıza çı-

kan yeni sorulara cevap verme gayretiyle) hem bir doyunluk hissi içinde (her yeniliği hazmetmeye zaman olmayan bir ortamda) yönümüzü bulmaya çalışıyoruz. Bu durumun getirdiğini ve götürdüğünü görmek için henüz çok erken. Benim açımdan bakıldığında, bir taraftan Watson'ın öngörülerinin gerçekleşmemiş olduğunu belirtmem gerekir: bütün DNA'sını bildiğimiz halde (Watson'ın genomu 2008'de gerçekten sekanslandı), bugün için bırakın tansiyonu, enfarktüs riski gibi çok daha karmaşık olan taraflarını veya hepsinden daha karmaşık olan ve bir tanımına bile sahip olmadığımız zekâsını çıkarsamamız mümkün olmadığı gibi, ağırlığını ve boyunu dahi, yaklaşık olarak bile kestirebilme düzeyine erişemedik. Fakat yanlış anlaşılacak ve çok kötümser biri gibi algılanmak istemem. Genomları okumak, önce ilkini, sonra birçok başkalarını okumak, birçok temel biyolojik soruya cevap verebilmek için kaçınılmaz olan bir aşama olmuştur ve olmaya devam ediyor. Kuşkusuz zorlukları küçümsedik ve içimizden bazıları bulguların kolay yorumlanacağı hayaline kapılmıştı: güzel, şimdi en azından genomların tek başına yeterli olmadıklarını biliyoruz ve bir şeyler anlamak için üzerinde biraz kafa yormamız lazım. Yarısına dahi yaklaşmamış olsak da doğru yolda ilerliyoruz.

Kısacası, şimdilik her birimizi bir diğerinden farklı kılan genetik farkların devasa bir fotoğrafına –daha iyi bir benzetme mozaik olabilir– sahibiz. Hastalıkların teşhisi ve önlenmesinde bazılarının hayalini kurduğu oranda başarı sağlayamamış olsak da, başka birçok şey yanında bu konuları topu topu on iki yıl önce kimsenin tasavvur edemeyeceği bir düzeyde araştırabilir hale geldik: hücreler nasıl çalışıyor, genetik farklarımız ne kadar büyük ve hangi olaylar dolayısıyla bu farklılıklar çoğalmış. Daha geçenlerde, Leipzig Max Planck Enstitüsü'nde Neandertal DNA'sını kök hücreye yerleştirmek suretiyle beynin gelişim ve işlevlerinin Neandertal ile bizim aramızda bir fark yaratıp yaratmadığı üzerine çalışıldığı bilgisi geldi (*The Guardian*, 11 Mayıs 2018). Evrim üzerine çalışmakta olan biri için bu tam bir Tanrı lütfuydu. İnsanın çeşitliliği üzerine kitap yazmakta olan biri açısından ise, kendini güncel tutması için açık bir çağrıydı.

Sonuçta, on iki yıl geçince bu kitabın çeşitli kısımları kadük kaldı. En azından üzerlerinde biriken tozu kaldırmak gerekiyordu. İlk başta kaygılıydım. Ama sadece teknik yönden zorluk yaratan muazzam miktarda materyal seçimi gerektirmesi nedeniyle değildi bu kaygı. Daha çok, bazı nedenlerle hâlâ hoşuma gitmeye devam eden kitabın temel yapısına bunun ne kadar destek olabileceğini tam bilemiyordum. Öte yandan, ilerledikçe yakın zamandaki gelişmelerin çoğunun esası değiştirmedini fark etmeye başladım. Genel olarak, birçok şeyin bir şekilde büyük bir isabetle anlaşılmiş olduğunu teslim etmeliyiz. Bunun ötesinde, önemli ve bazen de hayret verici detaylar (kim derdi ki yedi bin yıl öncesine kadar Avrupalıların tenleri koyu renkliydi? Bundan 167. sayfada söz ediliyor) esası değiştirecek bir çerçevede buna ekleniyor. Özetle, aramızdaki farklılıkların biyolojik temellerini anlamak istiyorsak, ırk kavramının gereksiz ve zarar verici olduğu giderek daha aşikâr hale geliyor. Bunun nedeni, insanın başka türlerde ırk olarak adlandırdığımız biyolojik gruplardan oluşmamış olmasıdır. Sadece iki buçuk yüzyıldır bizi hiçbir yere vardırılmamış olan, bir önem taşımayan ırk sınıflandırması gayretimizi terk ederek, araştırmamızı gerçekten önemli olan konuya yönlendirebilirdik: bireyler ve toplumlar arasındaki farklılıklar. Bu toplumları, aralıksız olarak atalarımızdan bize kadar aktarılan farklı DNA'ya sahip birçok insan oluşturmuştur. Bugün DNA'ya baktığımızda, göçlerin ve binlerce yıl içinde birbiriyle kaynaşma sonucunda genomlarımızın birbirine karışmasının, gözlerimizin önüne serilen rengârenk elbiseyi hepimize giydirmiş olmasının izlerini takip ediyoruz. Bazı konularda fazlasıyla basitleştirmeye gitmiş olduğumu farkediyor olsam da (bunları da düzelttim) bu kitabın esas sonuçlarından hiçbirini değiştirmek zorunda kalmadım. Diğer yandan, on iki yıl önce birçok durumda sadece tahminlerle hareket ederken, şimdi kesin kanıtlara sahibiz (ben de bu kanıtları ortaya koymaya çalıştım).

Fakat bu kitabın ilk baskısı çıktığı zaman, tüm saflığımla, yıllar geçtikçe ırkın siyasal ve toplumsal arenada giderek daha önemsiz hale geleceğini umuyordum. Tam olarak buna ik-

na olmuş olduğumu söylemiyorum, bir anlamda böyle olacağını varsayıyordum. Yanılmışım. On iki yıl sonra, zaman zaman birilerinin beni uyardığı gibi, elbette kendime neden diye sordum: neden benim ırk üzerine söylediklerimle insanların ne anladığı arasında bu kadar büyük bir uçurum var?

Aklıma çeşitli cevaplar geliyor ama muhtemelen gerçekten doğru olan birini henüz bulamadım. Bu kısmen çok eskiden beri var olagelen bir sorun: kafamızda canlandırdığımızdan daha karmaşık olan şeylerle karşılaştığımızda, ki çoğu kez de öyledir, biliminsanlarının vardığı sonuçları kabul etmek kolay değildir. Bu, örneğin mucizevi diyete veya dehşet verici aşı karşıtlığına karşı uyarıda bulunan biri için geçerli olduğu gibi, benzer şekilde genetikle uğraşanlar için de geçerlidir. Kemikleşmiş şeyleri değiştirmek ne kolay ne de çabuk oluyor, bunun için zamana ihtiyaç var. 17. yüzyılda dünyanın güneşin etrafında döndüğü düşüncesini kabullenmek zordu. “Bütün gün ayı yerde durdum. Güneş oradaydı, şimdi burada, demek ki hareket eden o” akliselim bir yaklaşım gibi görünüyordu. “Sizin deriniz siyah, benimki beyaz, demek ki ırklar var” da gayet akliselim bir ifade, ama bir o kadar da yanlış. O halde, biyolojik farklılıklarımızın renk paletindeki boyaların birbirine belli belirsiz karışmalarındaki farklılaşmalar olduğu gerçeğini hazmetmemiz için hâlâ zamana ihtiyacımız var.

Fakat başka bir şey daha var. Birçok uzman bugünkü siyasi ve toplumsal söylemin gerçeğin öneminin ancak bir noktaya kadar olduğu bir mecrada, kendi mecrasında aktığı kanaatindedir. Sahte haberler (*fake news*), yalanlar yayarak rakipleri zor duruma sokmak veya bahaneler yaratıp sert eylemlere girişmek, buzdağının sadece görünen kısmı. İtalya, bundan tam seksen yıl önce, 1938 yılında sözde Yahudi ırkından olan İtalyan vatandaşlarını ve onlarla birlikte İtalyan sömürge işgali altındaki milyonlarca Libyalıyı, Somaliliyi, Eritreliyi ve Habeşi sivil haklardan mahrum eden yasaları yürürlüğe koymakla meşguldü. Faşist rejim buna zemin hazırlamak için ünlü gazetecilerin ve usta propagandacıların desteğini talep ediyordu. Özellikle de İtalyan yüksek bilim kurulundan, bugün *Irkcı Biliminsanları Ma-*

nifestosu olarak bilinen bir belge kaleme almalarını talep etmişti. Manifesto on slogan içeriyordu. Sloganların doruğunda meşhur “İtalyanların açıkça ırkçı olduklarını açıklamanın zamanıdır” sloganı vardı. Her bir slogana kısa fakat etkili bir açıklayıcı paragraf eşlik ediyordu. Bu *Manifesto*nun bilimi kötücüldü ve bunun farkına varabilmek için genom araştırmalarını bekleme-ye gerek yoktu. Ancak böyle bir belge, herhangi bir bilimsel dayanak olmaksızın, İtalyanların, otuzlu yılların muzaffer faşizminin İtalyanlarının, yeni ırkçı yasalara burun kıvrabilecekleri endişesini ele veriyordu. Oysa bugünlere gelindiğinde, ırkçı söylemin bilimle herhangi bir ilişkisi yok. Siyasi aşığılamalar, herhangi bir dayanağı olmayan, bilimle uzaktan yakından alakası olmayan türden laflarla, “önce İtalyanlar”, “işgali durdurun”, “kendi evimizin patronu biziz”, “Avrupa’nın kölesi mi olacağız? Kalsın istemeyiz” gibi laflarla yapılıyor. Son maske düştü, açıkça ırkçı olduğumuzu ilan ettik, o kadar.

Bu belki de, en azından kısmen, ırk ve ırkçılığın birbirine aslında aralarındaki ortak etimolojiden beklenebileceği kadar yakın olmadığı olgusundan kaynaklanmaktadır. Irk, natüralistlerin, antropologların ve genetikçilerin insanlararası farklılıklara tuttukları saptırıcı bir mercektir. Ta ki bu mercekten bakınca görülen hiçbir şeyin anlaşılamayacağı ispatlanana kadar. Halbuki ırkçılığın işi haklarımızdır, kökleri soruşturur, farklı tenler veya pasaportlar farklı haklara tekabül ederler. Irkçı politikalar, çoğunlukla gerçekten ırk üzerine kuramlardan beslenirler ama böyle olmayabilirdi de. Aslında *bugün artık daha az böyle*. Aşığılayıcı ve yabancı düşmanı politikalar önermek için insan ırklarının varlığına inanıyor olmak gerekmez. Zenci olduğun için, mülteci olduğun için veya Müslüman olduğun için bunları yapma hakkına sahip değilsin demek, birbirine eşdeğer üç ifadedir. Bunlardan sadece ilki dar anlamda ırkçıdır. Bu durumda bırakalım biliminsanları genomlarından ve tarih öncesi göçlerinden söz etsinler. İtalyan olmayan ebeveynden İtalya’da doğmuş çocuklara pasaport verip vermeme kararı, bütün eğitimlerini İtalya’da gören ve Trevizo ya da Bergamo lehçesiyle konuşan bu gençlerin belki de hiç umurlarında olmayacaktır.

Buna karşı çıkılabilir, bilimsel düşünceyle siyasal ve sosyal pratikler arasında bir bağlantı kurulmaya çalışılabilir. Gerçekten de, bu ve benzeri başka kitaplar bunu yapmaya çalışmaktadır. Ama ne var ki, kitap küçük bir şey ve dünya hızla değişiyor. İçinde yaşadığımız yıllarda yeni teknolojiler ve küreselleşme dünyanın kuzeyine büyük bir zenginlik aktardı. Fakat bu, ağır bir toplumsal bedele ve korkunç bir eşitsizliğe mal oldu. Popülist siyasetçiler, korkmuş ve yoksullaşmış toplumsal sınıfların protestolarının önünü keserek, bu protestoları hem alt kesimlere, işlerini, evlerini, sosyal yardımları ellerinden aldığı iddia edilen göçmenlere doğru yönlendirerek, hem de basitleştirilmiş bir dünya görüşünden hareketle, değişimi yönetmeyi beceremedikleri için elitleri suçlayarak, yukarıya yöneltmeyi başardılar. Bankamın batmasını, yüksekokul mezunu kızımın bir çağrı merkezinde çalışmak zorunda kalmasını, kocamın işinin bir robota verilmesini önlemeyi becerememiş olan Washington'daki veya Brüksel'deki ya da Roma'daki uzmanlara veya uzman addedilenlere neden güvenmeliyim ki? Bu siyaset sınıfına güvenmedikten sonra, kimsenin seçmediği ve seçimle belirlenmediklerine göre daha da kötü bir sınıf olan biliminsanlarına neden inanayım? Bilgi ve uzmanlığın çöpe atılmadığı, sadece uzlaşıya varmayı değil, ortak çözümlere ulaşmayı hedefleyen yapıcı bir tartışma alanı açmak, dönemimizin en büyük meydan okumalarından biridir.

Bir kitap büyük bir şey değildir ve çok fazla bir şey halledemez. Yine de, on iki yıl sonra kitabı güncellememin, hani her akşam nasıl dişlerimizi fırçalıyorsak aynı o şekilde zahmete değer bir şey olacağı hissine kapıldım. Dişlerin çürümesini önlemeyecek belki ama hiçbir şey yapmamaktan yine de iyidir. Popülist denen akımların yaklaşımları dünyanın yarısında yaşayan çoğu insanda karşılık buluyor fakat ciddi bir de noksanı var. İşe yarar gibi görünüyorlar ama sadece ufacık bir alanda. Halihazırdaki sorunlar üzerine yoğunlaşıyorlar, kolayına kaçılan ve anlık çözümlere yöneliyorlar. Küçücük ve belki de hiç var olmamış bir dünyayı savunmak adına delice detaylara, örülmesi gereken duvarlara, oturma izinlerinin reddine dalıp,

olaylara daha geniş bir açıdan bakmaktan imtina ediyorlar. Biraz çocukluğuna dönmek gibi: şimdiki yaşayalım, büyük işlerle büyükler uğraşsın. Ama unutmayalım, çocuklar da birçok şeyden pişmanlık duyar. Her hastalanış, sevilen birinden her ayrılık hep bir travmadır. Çünkü yaşanan an, her şeyin değişebildiğinin bilincinde olmamızı engeller, yaşanan an sarhoşluğun biteceği, giden sevgilinin döneceği hissine kapılmaya neden olur. Ciddi bütün çalışmalardan çıkan sonuçlara göre, gelecek yıllarda daha da büyüyeceği anlaşılan mülteci akımının nasıl durdurulabileceği gibi uzak görüşlülüğü olmayan bir tartışmanın bizi bugüne hapsettiğine, yani çocukluğa ve dolayısıyla çocuk gibi acı çekmeye iteceğine ve böylece olayların karmaşıklığının gözden kaçmasına neden olacağına ikna oldum. Oysa ki yetişkin olmaya çalışmalıyız. Burada yetişkinlikten kasıt, olayları bir perspektife yerleştirmektir. İnsanların neden göç ettiklerini anlamaktır, sadece bugün veya dün değil de, neden hep göç ettiklerini anlamaktır. Nereden geldiklerini ve aramızdaki farkların ne kadar büyük olduğunu anlamaktır. Ve elbette, bu farkların birçok kişi tarafından neden abartılarak ve çarpıtılarak algılandığını kavramaktır. Umudum bu kitabın, onu okuyanların oradan buradan toplanmış kimi yüzeysel veya yanlış fikirlerden arınmalarına ve etraflarına biraz daha az önyargıyla bakmalarına yardımcı olmasıdır.

Mayıs 2018